

Література:

1. Радзивілюк В.В. Метод, принципи та функції права банкрутства (неспроможності). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Юридичні науки.* 82 / 2010. С. 24–25. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKNU_Yur_2010_82_9.pdf
2. Поляков Б.М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін-Юре», 2003. 440 с.
3. Поляков Р.Б. Методи правового регулювання відносин банкрутства (неплатоспроможності). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Юридичні науки.* 2022. Т. 34 (73). № 6. С. 36–48. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/6_2023/7.pdf

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-110>

ЗАКОНОДАВЧІ «КОЛИВАННЯ» У ВСТАНОВЛЕННІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ

Пірго Олена Федорівна

*аспірант кафедри кримінального права та кримінології
факультету № 1*

Донецького державного університету внутрішніх справ

В Україні кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами передбачена ст. 299 КК України. З моменту прийняття КК України 2001 р. до тексту статті три рази вносились зміни та доповнення. Вони спряли удосконаленню законодавства про кримінальну відповідальність та безпосередньо захисту тварин від жорсткого поводження. Однак чинна редакція ст. 299 КК України й досі містить нормативні приписи, що потребують змін та доповнень. У зв'язку із цим, пропонуємо проаналізувати зміни та доповнення до ст. 299 КК України, що відбулись з 2001 р.

Станом на 2001 р. ст. 299 КК України складалася з двох частин. За ч. 1 ст. 299 КК України, знущання над тваринами, що відносяться до хребетних, вчинене із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських мотивів, а також нацькування зазначених тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів каралося штрафом

до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців. Залежно від ступеня тяжкості зазначений злочин відносився до злочинів невеликої тяжкості. Ч. 2 цієї статті було передбачено, що ті самі дії, вчинені у присутності малолітнього каралися штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років. Діяння, передбачені ч. 2 цієї статті, також відносило суспільно-небезпечне діяння до злочинів невеликої тяжкості.

Жорстоким поведінням вважалося знущання вчинене із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських мотивів, а також нацькування зазначених тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів. Обов'язковою ознакою зазначено злочину були методи – жорстокі та мотиви – хуліганські чи корисливі. Кваліфікуючою ознакою було визначено жорстоке поведіння з тваринами у присутності малолітнього.

У червні 2017 року були внесені перші законодавчі зміни до редакції статті 299 КК України. Сама стаття отримала замість двох частин – три, а ступінь суспільної небезпечності підвищився зі злочину невеликої тяжкості до злочину середньої тяжкості (ч. 2 ст. 299) та до тяжкого злочину (ч. 3 ст. 299). Підвищенню рівня суспільної небезпечності цього злочину та, відповідно, диференціації кримінальної відповідальності, слугували загальносвітові тенденції захисту тварин. Імплементация загальносвітових цінностей у національне законодавство обумовила необхідність ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин» у 2017 р. [1].

До частини першої цієї статті було додано такі ознаки тварин, як «у тому числі безпритульними тваринами». Також було введено до конструкції складу кримінального правопорушення вказівку на умисне вчинення та наслідки у вигляді каліцтва чи загибелі тварини. Окремою формою вчинення цього кримінального правопорушення було визначено «публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поведіння з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій».

На нашу думку, законодавець припустився окремих логічних помилок під час конструювання частини першої ст. 299 КК України, а також через зміни до кримінального законодавства в одному нормативному приписі були об'єднані різні за рівнем суспільної небезпечності діяння. Так, ознакою, яка штучно перевантажувала текст частини першої цієї статті є вказівка на безпритульний статус тварини. Визначення поняття «безпритульна тварина», надано у ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поведіння» [2]. Безпритульними тваринами визнаються «домашні тварини, що залишилися без догляду людини або утворили напіввільні угруповання,

здатні розмножуватися поза контролем людини». Саме вказівка на здатність розмножуватись поза контролем для категорії «безпритульності» є спірною через те, що до цієї групи тварин не можна віднести стерилізованих тварин. Також, ураховуючи те, що за ознакою «притульності» тварини поділяються на дві групи (умовно) – «притульні» та «безпритульні», то вказівка на цей статус через словосполучення «у тому числі» слід вважати таким, що порушує правила законодавчої техніки.

У продовження критичного аналізу цієї частини ст. 299 КК України також слід додати, що чинна на той час норма ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» [1] визначала жорстоке поводження з тваринами як «знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, що спричинило мучення, завдало їм фізичного страждання, тілесні ушкодження, каліцтво або призвело до загибелі, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, залишення домашніх та сільськогосподарських тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин». Самі ж заклики до вчинення діянь, що мають «ознаки жорстокого поводження з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій» не є жорстоким поводженням з тваринами та мали знайти своє місце у привілейованому складі кримінального правопорушення, або в адміністративному законодавстві.

Зміни до частини другої статті 299 КК України розширили коло свідків вчинення кримінального правопорушення від малолітнього до «малолітнього чи неповнолітнього».

Відповідно до ст. 3 КПК України малолітня особа – це дитина до досягнення нею чотирнадцяти років, неповнолітня особа – малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства», дитина – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше [3]. З точки зору законодавчої техніки доцільним є використання замість словосполучення «вчинені у присутності малолітнього чи неповнолітнього» словосполучення «вчинені у присутності дитини». Додає додаткових аргументів цій позиції той факт, що відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 67 КК України обставиною, яке обтяжує покарання є «чинення кримінального правопорушення у присутності дитини».

Також, у 2017 р. у конструкції ст. 299 КК України з'явилась ч. 3, якої до цього часу не було. Нею встановлено відповідальність за дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені з особливою жорстокістю або у присутності малолітнього чи неповнолітнього, або щодо двох і більше тварин, або повторно, або групою осіб, або вчинені активним способом. Зазначені діяння

віднесені до категорії тяжких злочинів. Слід відмітити окремі критичні положення зазначених у ч. 3 ст. 299 КК України особливо кваліфікуючих ознак. Звертає на себе увагу виділення активного способу в якості особливо кваліфікуючої ознаки жорстокого поводження з тваринами. Зрозуміло, що аналізоване діяння може бути вчинене як у пасивний, так і у активний спосіб. Однак, виокремлення активного способу в якості такої ознаки видається зайвим, через надмірну пеналізацію цього діяння.

У 2018 р. разом з ухваленням Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» до санкції ч. 1 ст. 299 КК України були внесені зміни, якими в якості альтернативного покарання було передбачено штраф у розмірі від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4]. Відповідно до видів покарань, що передбачені санкцією ч. 1 ст. 299 КК України, саме кримінальне правопорушення залишилось у статусі кримінального проступку.

Останні зміни вносились до ст. 299 КК України у 2021 р. Вони були пов'язані з ухваленням Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу» [5]. Відповідно до внесених змін у ст. 299 КК України з'явилась четверта частина та в окремі диспозиції зазначеної статті були внесені зміни.

Так, замість словосполучення «відносяться до хребетних» з'явилося «належать до хребетних», що обумовлено суто коректністю використання класифікації та систематизації, що застосовується у біології. Також, замість публічних закликів до діянь у законі встановлено відповідальність за публічні заклики до вчинення виключно дій. У ч. 3 ст. 299 КК України передбачено відповідальність за дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені з особливою жорстокістю або щодо двох і більше тварин, або повторно, або групою осіб, або *вчинені активним способом (виділено мною – О.П.)*. Слід відмітити, що у теорії та практиці кримінального права усталеним є підхід, що дія – це форма активної суспільно небезпечної поведінки. Тому, встановлювати кваліфікуючу ознаку за дії, вчинені активним способом, вважаємо недоречним з точки зору законодавчої техніки.

Також як окрему форму вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 299 КК України було передбачено пропаганду жорстокого поводження з тваринами. Однак на рівні окремої форми цього кримінального правопорушення вже було передбачено «поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій», яка поглинається змістом пропаганди.

Після проведення короткого аналізу внесення змін та доповнень до ст. 299 КК України слід відмітити тенденцію до посилення кримінальної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами. Водночас, маємо констатувати непослідовність та суперечливість законодавчих змін до кримінального законодавства у досліджуваній сфері.

Література:

1. Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин» від 22 червня 2017 року № 2120-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 34, ст.371
2. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 27, ст.230.
3. Закон України «Про охорону дитинства». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст.142.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 17, ст.71)
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 47, ст.382.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-111>

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ВИЯВЛЕННЯ, РОЗШУКУ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ

Дума Олена Олексіївна

*здобувач кафедри адміністративного,
кримінального права і процесу
Міжнародного університету бізнесу і права*

Функції державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами доцільно розглядати крізь призму створення АРМА, яке було оголошено новим інститутом антикорупційного механізму, Відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління